

Iranian Scientific Association
of Public Administration

University of
Sistan and Baluchestan

Determining Economic Indicators and Estimating the Costs of Indexing Scientific Journals Ranked A by the MSRT in Scopus

Ehsan Ehteshamnejad¹ | Mehdi Ramezani² | Mehdi Pakzad Bonab³

1. Assistant Professor STI Financing & Economics, NRISP, Tehran, Iran, Email: ehkamizi24@yahoo.com.
2. PhD Agronomy, Guilan University, Rasht, Iran, Email: mramezani206@gmail.com.
3. Assistant Professor in Science and Technology Policy, NRISP, Tehran, Iran, Email: pakzad@nrisp.ac.ir.

Abstract:

The indexing of scientific journals in reputable international databases like Scopus has become increasingly important due to its impact on the global scientific ranking of a country. The Commission on Scientific Journals recognizes the significance of indexing in its evaluation and ranking criteria and seeks to increase the number of indexed journals by providing financial support to those that are indexed. However, the Commission faces challenges such as not addressing economic indicators in journal evaluations and failing to correctly estimate the financial support needed for each journal. In this study, 347 journals with “A” and “International” ratings from the Commission were examined. Based on the examination of acceptance criteria for journal indexing in reputable databases, 20 qualitative indicators and 10 economic indicators (across five cost categories: typesetting, editing, standardization, translation, and citation) were identified, and the journals were evaluated based on the weighted value of these indicators. The results showed that the overall score range for the journals was between 0.44 and 1.21. The problems in the journals were attributed to eight factors. Economically, a significant portion of the ongoing expenses was related to article typesetting (83%), while the lowest costs were associated with website standardization (2.2%). These ratios varied significantly depending on the journal’s indexing status and language of publication. Targeted financial support for journals, alongside monitoring for standardization compliance, could enhance the country’s scientific standing at the global level.

Keywords: Scientific journals, Indexing, Economic costs, Evaluation indicators.

Article type: Research

Cite this article: E. Ehteshamnejad, M. Ramezani, M. Pakzad Bonab (2025). Determining Economic Indicators and Estimating the Costs of Indexing Scientific Journals Ranked A by the MSRT in Scopus. *Governance and Development Journal*, 5 (1), 95-118.

DOI: [10.22111/jipaa.2025.490278.1231](https://doi.org/10.22111/jipaa.2025.490278.1231)

Received: 24.11.2024

Revised: 28.12.2024

Accepted: 06.02.2025

Published: 26.03.2025

© The Author(s)

Publisher: University of Sistan and Baluchestan

تعیین شاخص‌های اقتصادی و برآورد هزینه‌های نمایه سازی نشریات علمی رتبه الف کمیسیون نشریات در پایگاه اسکوپوس

احسان احتشام نژاد^۱ | مهدی رضمانی^۲ | مهدی پاکزاد بناب^۳

۱. استادیار گروه پژوهشی تامین مالی و اقتصاد علم، فناوری و نوآوری، مرکز تحقیقات سیاست علمی کشور، تهران، ایران.

ایمیل: ehkamizi24@yahoo.com

۲. دانشگاه گیلان، رشت، ایران. ایمیل: mramezani206@gmail.com

۳. استادیار گروه پژوهشی ارزیابی سیاست‌ها و پایش علم، فناوری و نوآوری، مرکز تحقیقات سیاست علمی کشور، تهران، ایران.

ایمیل: pakzad@nrsp.ac.ir

چکیده	اطلاعات مقاله
چکیده: امروزه نمایه‌سازی نشریات علمی در پایگاه‌های معتبر بین‌المللی همچون اسکوپوس به دلیل ارتباط آن با رتبه علمی کشور در سطح جهانی، اهمیت ویژه‌ای یافته است. کمیسیون نشریات علمی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری در ارزیابی و رتبه‌بندی نشریات به اهمیت نمایه‌سازی توجه داشته و با حمایت مالی از نشریات نمایه شده، تلاش می‌نماید تا تعداد نشریات نمایه شده را افزایش دهد. بنابراین تبیین و پرداختن به شاخص‌های اقتصادی در ارزیابی نشریات و نیز برآورد دقیق‌تر میزان حمایت مالی مورد نیاز برای هر نشریه را می‌توان به عنوان یک ضرورت برای تاثیرگذاری هر چه بیشتر برنامه‌های کمیسیون نشریات دانست. در تحقیق حاضر ۳۴۷ نشریه دارای رتبه "الف" و "بین‌المللی" مورد بررسی قرار گرفتند. با توجه به بررسی معیارهای پذیرش نشریات جهت نمایه سازی در پایگاه‌های معتبر، در نهایت ۲۰ شاخص کیفی و ۱۰ شاخص اقتصادی (در ۵ گروه هزینه‌ای صفحه‌آرایی، ویراستاری، استانداردسازی، ترجمه و استاندارددهی) تعیین و بر اساس ارزش وزنی شاخص‌ها، این نشریات مورد ارزیابی قرار گرفتند. نتایج نشان داد که ۸ نقطه ضعف مشترک در این نشریات وجود دارد. دامنه کلی امتیازات کسب شده نشریات نیز بین ۰,۴۴ تا ۱,۲۱ بود. از بعد	نوع مقاله: مقاله پژوهشی تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۹/۰۴ تاریخ بازنگری: ۱۴۰۳/۱۰/۰۸ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۱۱/۱۸ تاریخ انتشار: ۱۴۰۴/۰۱/۰۶ کلیدواژه‌ها: نشریات علمی، نمایه سازی، هزینه‌های اقتصادی، شاخص‌های ارزیابی

استناد: احتشام نژاد، احسان؛ رضمانی، مهدی؛ پاکزاد بناب، مهدی (۱۴۰۴) "تعیین شاخص‌های اقتصادی و برآورد هزینه‌های نمایه سازی

نشریات علمی رتبه الف کمیسیون نشریات در پایگاه اسکوپوس" (۵(۱)، ۹۵-۱۱۸.

DOI: 10.22111/JIPAA.2025.490278.1231

© نویسندگان

ناشر: دانشگاه سیستان و بلوچستان

اقتصادی نیز بخش عمده هزینه‌های جاری نشریه مربوط به صفحه آرایی مقالات (۸۳ درصد) و کمترین بخش هزینه نیز مربوط به استاندارد سازی وب سایت (۲,۲ درصد) بود. این نسبت به فراخور وضعیت نمایه شدن و زبان انتشار نشریه، بسیار متغیر بود. حمایت مالی هدفمند از نشریات در کنار نظارت بر اعمال استاندارد سازی نشریات می‌تواند زمینه ارتقاء جایگاه علمی کشور را در سطح جهانی فراهم سازد.

مقدمه:

نشریات علمی با چاپ مقالات و نتایج پژوهش‌های محققان سراسر جهان به ایجاد ساختار نظام مند در علم کمک می‌کنند، به این صورت که می‌توان با دنبال کردن ارجاعات مختلف در این نشریات، روند حرکت علم و رشد آن را نیز بررسی کرد. نشریات علمی بسیار زیادی در حال حاضر به شکل‌های مختلف چاپ کاغذی یا فقط به صورت برخط انتشار می‌یابند و چندین پایگاه مهم به نمایه و ارائه فهرست آن‌ها می‌پردازند. یکی از این پایگاه‌های معتبر، پایگاه Scopus است که متعلق به انتشارات الزویر می‌باشد.

امروزه با توجه به گسترش روز افزون تعداد نشریات علمی در سطح جهان و کشور موجب راه اندازی سیستم‌های ارزیابی و نظارتی در خصوص نشریات گردیده است. به استناد مفاد بند ج تبصره ۳۶ قانون بودجه سال ۱۳۶۳ و نیز مفاد بند ج تبصره ۳۴ قانون بودجه سال ۱۳۶۴ مصوب مجلس شورای اسلامی، واحد کمیسیون بررسی نشریات علمی در وزارت فرهنگ و آموزش عالی کشور را به منظور بررسی درخواست متقاضیان انتشار و تعیین اعتبار نشریات علمی راه اندازی گردید که نمونه‌ای از این نظام‌ها می‌باشد. همچنین راه‌اندازی پایگاه‌های مختلف نمایه سازی نشریات علمی در سراسر جهان که با توجه به شاخص‌های خاص خود نسبت به ارزیابی و یا نمایه سازی نشریات در پایگاه خود اقدام می‌نمایند گواهی بر این ادعا می‌باشد.

بررسی وضعیت نشریات علمی کشور و همچنین شناسایی مشکلات و یا پتانسیل‌های موجود در کشور در حوزه نمایه سازی آنها، یکی از جمله مسائل بسیار مهم از نظر متولیان این امر می‌باشد. بر همین اساس موضوع تدوین شاخص‌های مناسب برای ارزیابی نشریات و استفاده از نتایج ارزیابی نشریات بر اساس این شاخص‌ها، می‌تواند در مدیریت بهتر نشریات علمی کشور اثربخش باشد. از سوی دیگر با توجه به حمایت‌های مالی که وزارت علوم، تحقیقات و فناوری (عتف) از نشریات علمی انجام می‌دهد به دلیل عدم وجود شاخص‌های مناسب برای برآورد هزینه‌های نشریات، باعث می‌گردد که این حمایت‌ها به صورت یکسان و بدون معیار خاصی صورت گیرد. از همین رو شناسایی هزینه‌های واقعی نشریات در حوزه نمایه سازی و استاندارد سازی باعث خواهد گردید تا ضمن تعیین برآورد حمایت مالی مورد نیاز مستعد، مبلغ حمایتی از نشریات نمایه شده نیز به صورت هدفمند و صحیح‌تری تخصیص یابد.

هدف از انجام این طرح بررسی شاخص‌های کمی و کیفی به کار رفته برای ارزیابی نشریات علمی دارای رتبه الف کمیسیون نشریات و تطابق آنها با شاخص‌های لازم برای نمایه سازی نشریات علمی در پایگاه اسکوپوس و از سوی دیگر تعیین هزینه‌های ضروری در جهت حفظ نشریاتی که در حال حاضر در پایگاه‌های معتبر بین المللی

حضور دارند از یکی سو و تعیین میزان حمایت مالی مورد نیاز برای ارتقاء سطح استاندارد نشریات گروه الف به سطح نمایه‌های معتبر بین‌المللی می‌باشد.

ادبیات نظری پژوهش:

نشریات علمی به عنوان پل ارتباطی بین جامعه محققین در حوزه‌های خاص می‌باشد. وجود نشریات علمی گوناگون و در حوزه‌های مختلف باعث گردیده است که محققین در ارسال مقالات خود که حاصل انجام تحقیقات و پژوهش‌های صورت گرفته خود در موضوع خاصی می‌باشد دچار تردید شوند. از همین رو بسیاری از موسسات معتبر اقدام به ارزیابی نشریات نموده‌اند تا بتوانند با یک دسته‌بندی مناسب، نشریات با کیفیت را از نشریات نامعتبر و بی کیفیت جداسازی نمایند. اعلام نتایج این دسته‌بندی‌ها به محققین در انتخاب هدف برای ارسال مقاله می‌تواند بسیار مفید و با ارزش باشد چرا که هر محقق دوست دارد که نتیجه تحقیقاتش توسط سایر محققین هم رشته دیده شود و مورد استناد مقالات دیگر افراد قرار گیرند. بر همین اساس نظام ارزیابی نشریات و تدوین شاخص‌های که بتوان بر اساس آن نشریات را رتبه‌بندی نمود می‌تواند نقش بسیار مهمی در این حوزه داشته باشد.

همان گونه که در جدول ۱ ملاحظه می‌گردد در حال حاضر چهار مرجع اعتباردهی به نشریات در کشور وجود دارد که بیشتر نشریات، اعتبار علمی خود را از آن‌ها دریافت می‌نمایند. این چهار مرجع عبارتند از کمیسیون نشریات وزارت علوم، تحقیقات و فناوری (عتف)، کمیسیون نشریات وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، دانشگاه آزاد اسلامی و شورای انتشارات حوزه علمیه. با توجه به آنچه که در اسناد بالادستی و متن قانونی ذکر شده است کمیسیون نشریات وزارت علوم و وزارت بهداشت به عنوان متولیان اصلی اعتباردهی و رتبه‌بندی نشریات علمی کشور شناخته شده‌اند (رمضانی و احتشام‌نژاد، ۱۴۰۲). از همین رو حتی اگر نشریه‌ای در دانشگاه آزاد اسلامی و حوزه علمیه اعتبار علمی دریافت نماید باید این اعتبار در یکی از دو مرجع قانونی مذکور نیز مجدداً مورد بررسی و تأیید قرار گیرد. بر این اساس از ۵۱۳ نشریه علمی دانشگاه آزاد اسلامی، تنها ۱۳۲ مورد از آنها به تأیید کمیسیون نشریات وزارت علوم، تحقیقات و فناوری رسیده‌اند.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

جدول ۱- وضعیت نشریات علمی کل کشور به تفکیک متولی اعتبار دهنده

ردیف	متولی	تعداد نشریه	درصد سهم از کل نشریات کشور	تعداد نشریه دارای مجوز از کمیسیون نشریات	درصد سهم بعد از حذف هم پوشانی ها
۱	دانشگاه آزاد اسلامی ^۱	۵۱۳	۱۹,۳٪	۱۳۲	۱۵,۲٪
۲	حوزه علمیه ^۲	۹۰	۳,۴٪	۱۳	۳,۱٪
۳	وزارت بهداشت ^۳	۴۶۵	۱۷,۵٪	۱۲	۱۸,۱٪
۴	وزارت علوم ^۴	۱۵۹۶	۵۹,۹٪	۱۵۹۶	۶۳,۷٪
۵	جمع	۲۶۶۴		۲۵۰۷	

از همین رو کمیسیون نشریات وزارت عتف با داشتن ۱۵۹۶ نشریه، متولی اصلی در اعطای اعتبار و ارزیابی نشریات علمی کشور می‌باشد و همین امر اهمیت نتایج رتبه بندی این کمیسیون را حساس تر نموده است. با توجه به اهمیت رتبه بندی نشریات علمی و همچنین با هدف نزدیک نمودن استاندارد نشریات علمی کشور به سطح استانداردهای بین المللی، ضرورت بررسی وضع نشریات معتبر وزارت عتف که متولی بیش از ۶۴ درصد نشریات کل کشور را پوشش می‌دهد می‌تواند بسیار حائز اهمیت باشد. در همین راستا بررسی جامع در خصوص شاخص-های متداول در ارزیابی نشریات و نیز تدوین شاخص‌های مناسب برای ارزیابی نشریات و برآورد درستی از هزینه‌های مورد نیاز در این زمینه، می‌تواند کمک شایانی را در جهت ارتقاء کیفی نشریات داشته باشد.

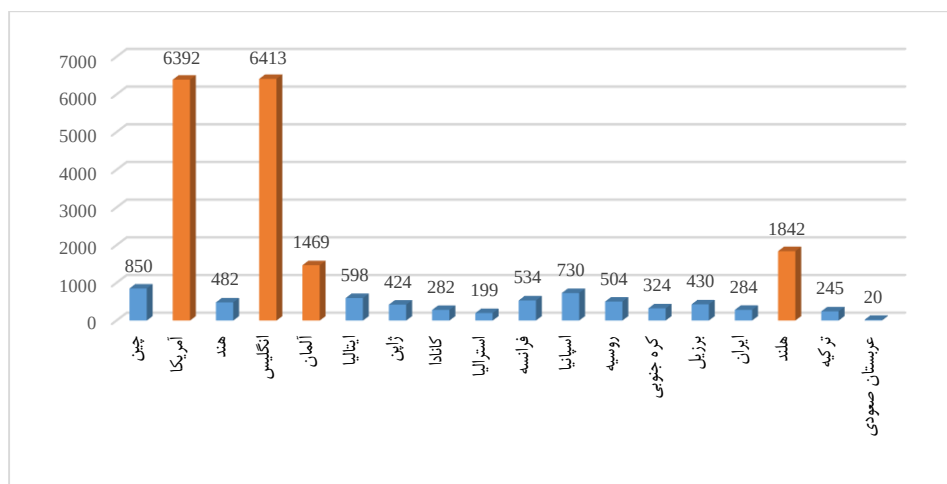
یکی از اصلی ترین معیارهای رتبه بندی کشورها از نظر علمی، رتبه بندی بر اساس کمیت انتشار مقالات هر کشور می‌باشد. بر این اساس هر ساله پایگاه‌های استنادی مانند اسکوپوس اقدام به اعلام رتبه علمی کشورهای جهان می‌کنند. در نتایج اعلام شده برای سال ۲۰۲۲، کشور ایران با تولید ۷۷۳۶۱ مقاله حائز رتبه ۱۵ در بین کشورهای جهان بوده است در حالی که چین، آمریکا و هند به ترتیب با داشتن ۱۰۰۴۷۴۵، ۶۹۷۶۹۵ و ۲۷۳۹۱۳ مقاله در جایگاه‌های اول تا سوم جهان قرار داشتند (سایمگو، ۲۰۲۳). یکی از معیارهای ارائه گزارشات پایگاه‌های داده همچون اسکوپوس بر اساس آمار مقالاتی است که در نشریات نمایه شده در این پایگاه وجود دارند. طبق آمار موجود در پایگاه اسکوپوس در سال ۲۰۲۲ تعداد ۲۷۰۳۴ نشریه از کشورهای مختلف در این پایگاه نمایه گردیده‌اند که با توجه به اطلاعات بدست آمده از همین پایگاه برای سال ۲۰۲۲، آمار تعداد نشریات نمایه شده از ۱۸ کشور اول رتبه بندی به صورت شکل شماره ۱ می‌باشد.

^۱ سایت کمیسیون نشریات علمی دانشگاه آزاد اسلامی به آدرس <https://eval.journals.iau.ir>

^۲ سایت کمیسیون نشریات حوزه علمیه به آدرس <https://pazhohesh.ismc.ir>

^۳ سایت کمیسیون نشریات وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی به آدرس <https://journals.research.ac.ir>

^۴ سایت کمیسیون نشریات علمی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری به آدرس <https://journals.msrt.ir>

شکل ۱- تعداد نشریات نمایه شده از کشورهای مختلف در پایگاه اسکوپوس در سال ۲۰۲۲

همانگونه که در شکل ۱ ملاحظه می‌گردد کشور انگلیسی با داشتن ۶۴۱۳ نشریه و کشور آمریکا با داشتن ۶۳۹۲ نشریه دارای بیشترین تعداد نشریه نمایه شده در این پایگاه می‌باشند که این امر با توجه به برنامه‌ریزی‌های صورت گرفته این دو کشور در حوزه نشریات علمی و مستند سازی چندان دور از انتظار نمی‌باشد. از سوی دیگر کشورهای هلند و آلمان به دلیل داشتن انتشارات قوی در حوزه نشریات مانند اشپرینگر و الزویر، توانسته‌اند انتشار نشریات سایر کشورها را در دست گرفته و بخشی از آمار نشریات نمایه شده از سایر کشورها از جمله ایران را نیز به نام کشور خود به ثبت برسانند.

نکته قابل تامل و مهم در تعداد نشریات نمایه شده در پایگاه اسکوپوس، ارتباط مستقیم تعداد نشریات نمایه شده با تعداد مقالات نمایه شده در این پایگاه و در نتیجه مشخص شدن رتبه علمی کشورها بر این اساس می‌باشد که این امر ضرورت نمایه‌سازی نشریات در پایگاه‌های معتبر بین‌المللی را نشان می‌دهد. هر چند موارد تناقض مانند کشورهای استرالیا و کانادا توانسته‌اند با داشتن تعداد کمتر نشریات نمایه شده، رتبه و جایگاه بهتری نسبت به کشور ایران در سطح جهانی داشته باشند (سایمگو، ۲۰۲۳) ولی باید به این موضوع نیز توجه نمود که به دلیل اشتراک زبانی این کشورها با کشورهای انگلیسی و آمریکا، این دو کشور ضرورت چندانیه به نشریات نمایه شده ندارند. با این وجود بررسی وضعیت سایر کشورها اهمیت و رابطه تعداد نشریات نمایه شده و جایگاه علمی را به خوبی نشان می‌دهد (شکل ۱).

در جهان امروز وبسایت هر نشریه، یکی از مهمترین ابزارهای تعاملی است که از یک سو پنجره‌ای به آن نشریه و از سوی دیگر نقطه اتصال و ارتباط کاربران با اطلاعات الکترونیکی آن نشریه است (سهیلی، ۱۳۸۵) از طرفی نیز رعایت استانداردهای مورد نظر پایگاه‌های نمایه‌کننده مانند اسکوپوس و بررسی وضعیت برخی از نشریات ایرانی از این نظر، موضوعی است که توسط محققان داخلی و خارجی مختلف مورد بررسی قرار گرفته است و خلاصه‌ای از آنها طبق جدول ۲ ارائه گردیده است:

همانگونه که در جدول ۲ نشان داده شده است بیشتر تحقیقات صورت گرفته در حوزه ضرورت‌های استاندارد سازی نشریات و تعیین معیارهای اصلی ارزیابی نشریات از منظر پایگاه‌های معتبر نمایه‌کننده مانند اسکوپوس و وب آو ساینس بوده است و بررسی نشریات بیشتر به صورت حوزه موضوعی صورت گرفته است. از این رو بررسی وضعیت نشریات دارای رتبه کمیسیون نشریات وزارت عتف بر اساس شاخص‌های این پایگاه‌ها و همچنین تعیین شاخص‌های اقتصادی به منظور محاسبه هزینه‌های لازم جهت نمایه سازی نشریات از جمله مواردی است که ضرورت بررسی آنها احساس می‌گردد. همچنین به دلیل نبود معیارهای تعیین کننده هزینه کرد نشریات، حمایت‌های مالی انجام شده از طرف وزارت عتف از نشریات علمی به صورت نامناسب و بدون معیار خاص صورت گیرد. از این رو شناسایی هزینه‌های واقعی نشریات در حوزه نمایه‌سازی و استانداردسازی باعث خواهد گردید تا ضمن تعیین برآورد درستی از میزان حمایت مالی مورد نیاز نشریات مستعد، مبلغ حمایتی از نشریات نمایه شده نیز به صورت هدفمند و صحیح‌تری تخصیص یابد.

جدول ۲- نقاط ضعف و قوت نشریات ایرانی در جهت نمایه سازی از نظر محققان

ردیف	نام محقق/محققان	نکات حائز اهمیت در جهت نمایه سازی و افزایش استناددهی	نقاط ضعف
۱	باقریان و خالقی (۱۳۹۵)		شناسه دیجیتال (DOI)، سال تاسیس نشریه، سیاست‌های مربوط به دسترسی آزاد به اطلاعات، مجوز حق انتشار و ناشر و همچنین توجه به شاخص سرقت علمی، همچنین عدم توجه به تکمیل اطلاعات بخش هیات تحریریه
۲	صدقی و غفاری هسجین (۱۳۹۵)		نداشتن مقالات از نویسندگان بین‌المللی، انتشار به موقع و ضعف در ویراستاری مقالات انگلیسی زبان
۳	صلح‌جو و نوروزی (۱۳۹۵)		تعداد کم استناد دریافتی به مقالات این نشریات، تاخیر در انتشار، نداشتن فرآیند داوری مشخص و نداشتن بیانیه اخلاقی نشر
۴	میرزایی (۱۳۹۵)	تخصص سردبیر با موضوع نشریه، داوری تخصصی، انتشار به موقع نشریه، درج فهرست کامل منابع در مقاله‌های نشریه و درج مواد و روش‌ها مقاله	توالی و تداوم انتشار، درج بحث و نتایج، و درج چکیده مقاله به زبان فارسی
۵	باقریان (۱۳۹۷)		عدم توجه به کد شناسه مقالات، نداشتن مجوز CC، روشن نبودن اطلاعات بخش اخلاق و قوانین نشریات
۶	صیامی و محمدی (۱۴۰۲)	انتشار به موقع، کامل نمودن آرشیو مقالات نشریات، دسترسی آزاد به مقالات	تاخیر در انتشار
۷	مینگ تانگ (۲۰۱۱)	ایجاد نمایه‌های ارزیابی باید با اصول علمی، جامع، جزئیات محتویات نمایه و تاکید بر اجرای عملی و تکمیل ساختار وب گاه نشریه همراه باشد	

۸	زرگر و محمدی (۱۳۹۷)	بیشتر وب سایت‌ها گام‌های نخستین و اساسی را در راستای اجرای بهینه سازی و دسترسی سریع و دقیق به سامانه های خودبرداشته‌اند
۹	کالیتا و مهنتا (۲۰۱۶)	دسترسی آزاد محبوبیت و کیفیت مجلات هند را افزایش می‌دهد. چاپ نشریات در چاپخانه‌های معتبر و ایجاد دسترسی آزاد بسیار نقش تعیین کننده دارند.

هدف اصلی از انجام این تحقیق بررسی شاخص‌های کمی و کیفی به کار رفته برای ارزیابی نشریات علمی دارای رتبه الف کمیسیون نشریات و تطابق آنها با شاخص‌های لازم برای نمایه‌سازی نشریات علمی در پایگاه اسکوپوس و از سوی دیگر تعیین هزینه‌های ضروری در جهت حفظ نشریاتی که در حال حاضر در پایگاه‌های معتبر بین المللی حضور دارند از یک سو و تعیین میزان حمایت مالی مورد نیاز برای ارتقاء سطح استاندارد نشریات گروه الف به سطح نمایه‌های معتبر بین‌المللی به عنوان اهداف فرعی اجرای این تحقیق می‌باشد.

در این تحقیق تلاش گردید که به پرسش‌های زیر پاسخ داده شود:

≠ وضعیت نشریات علمی دارای رتبه الف وزارت عتف بر اساس شاخص‌های جهانی چگونه است؟

≠ شاخص‌های اقتصادی مناسب برای نشریات کدامند؟

≠ میزان حمایت مالی مورد نیاز برای حفظ نشریات نمایه شده و حضور نشریات دارای رتبه الف در پایگاه

اسکوپوس در هر سال به چه میزان می‌باشد؟

روش پژوهش:

روش اجرای پروژه به صورت روش اسنادی می‌باشد. در این روش با مطالعه منابع و مستندات در خصوص نحوه ارزیابی نشریات علمی، اطلاعات لازم گردآوری شد. همچنین با بررسی پایگاه‌های معتبر بین‌المللی نمایه‌سازی نشریات، شاخص‌های ارزیابی نشریات در این پایگاه‌ها استخراج و سپس نشریات دارای رتبه الف بر اساس آنها مجدداً مورد ارزیابی قرار گرفت. در نهایت بر اساس داده‌های گردآوری شده تحلیل اطلاعات و ارائه چارچوب مناسب مطابق با شرایط نشریات کشور راهکارهای ارتقاء کیفی نشریات علمی جهت ثبت نام در پایگاه‌های معتبر بین‌المللی مانند اسکوپوس اعلام گردید.

پایگاه اسکوپوس در دو بخش ارزیابی فنی و ساختاری به بررسی نشریات می‌پردازد. در بخش فنی مواردی مانند عنوان مقالات، چکیده مقالات، سازمان‌دهی مقاله با الگوهای تحقیقاتی و نوشتاری استاندارد، فرمت مقاله، روش تحقیق، بررسی سرقت ادبی و مطابقت و همخوانی مورد بررسی قرار می‌گیرد. در ارزیابی ساختاری نیز مواردی مانند بررسی نام نویسندگان و مشخصات سازمانی، چکیده مقالات، کلید واژه‌ها و منابع مورد استفاده، بررسی می‌گردد (طاهری، ۱۴۰۲).

با توجه به گستردگی شاخص‌های ارزیابی کمیسیون در رتبه‌بندی نشریات و همچنین معیارهای پایگاه‌های اسکوپوس و وب آو ساینس، در این تحقیق ابتدا ۳۴۷ نشریه‌ای که در طی دو سال اخیر دارای رتبه "الف" و

"بین‌المللی" بودند انتخاب و با توجه به میزان اهمیت هر یک از شاخص‌های منتخب در پایگاه‌های نمایه‌سازی، وزن‌دهی و سپس با توجه به میزان امتیاز کسب شده برای هر نشریه در هر یک از شاخص‌ها، نشریات رتبه‌بندی گردیدند. بر همین اساس و طبق جدول ۳، شاخص‌ها، ضرایب وزنی و همچنین دامنه امتیازات برای هر شاخص تعیین گردید و در نهایت با استفاده از میانگین وزنی، امتیاز هر نشریه مشخص گردید:

جدول ۳- ضریب وزنی و دامنه امتیازات هر یک از شاخص‌های منتخب در ارزیابی نشریات

ردیف	شاخص	ضریب وزنی	دامنه امتیازات
۱	تناوب انتشار	۲	دو فصلنامه ۱، فصلنامه ۲، دو ماهنامه و بیشتر ۳
۲	تعداد کل اعضای هیات تحریریه	۳	۷ نفر ۱، ۷-۱۴ نفر ۲، بیش از ۱۴ نفر ۳
۳	تعداد کل اعضای هیات تحریریه خارجی	۴	فاقد عضو خارجی ۱۰-۲۵ درصد ۱، ۲۶ تا ۵۰ درصد ۲، بالای ۵۰ درصد ۳
۴	تکمیل بودن اطلاعات اعضای هیات تحریریه	۴	نداشتن اطلاعات ۰، ناقص ۱، کامل ۲
۵	نمایه اسکوپوس	۴	ندارد ۰، دارد ۱
۶	نمایه در پایگاه تخصصی	۲	ندارد ۰، دارد ۱
۷	گوگل اسکالر	۲	ندارد ۰، دارد ۱
۸	نمایه در پایگاه دواج	۳	ندارد ۰، دارد ۱
۹	عضویت در COPE	۳	ندارد ۰، دارد ۱
۱۰	فعال بودن لینک نمایه‌ها	۲	لینک فعال نیست یا غلط است ۰، لینک درست است ۱
۱۱	استاندارد بودن وب سایت نشریه	۲	استاندارد نیست ۰، استاندارد می‌باشد ۱
۱۲	تکمیل بودن اطلاعات وب سایت	۲	ناقص ۰، کامل ۱
۱۳	داشتن کد DOI برای مقالات	۴	ندارد ۰، دارد ۱
۱۴	تاخیر در انتشار	۴	دو شماره یا بیشتر ۰، یک شماره ۱، به روز ۲
۱۵	تنوع نویسندگان از کشورهای مختلف	۴	ندارد ۰، دارد ۱+
۱۶	اچ ایندکس اعضای هیات تحریریه	۴	درج نشده ۰، درج شده است ۱
۱۷	اصول اخلاقی نشریه	۳	درج نشده ۰، درج شده است ۱
۱۸	راهنمای نویسندگان	۳	درج نشده است ۰، ناقص ۱، کامل ۲
۱۹	درج اصول کپی رایت	۳	درج نشده ۰، درج شده است ۱
۲۰	متن کامل انگلیسی مقالات	۴	ندارد ۰، دارد ۱

به منظور ارزش‌گذاری میزان هزینه‌های اجرایی هر نشریه، شاخص‌ها و معیارهای هزینه‌کرد هر نشریه بر اساس جدول شماره ۴ تعیین گردید. در برآورد هزینه‌های اجرایی در طرح حاضر که بر اساس استعلام از چندین شرکت فعال در این حوزه صورت گرفت، هزینه‌های داوری مقالات در نظر گرفته نشده است از همین رو اطلاعات و نتایج بیان شده نیز بر اساس مواردی می‌باشد که در جدول ۴ به آنها اشاره شده است.

جدول ۴- شاخص‌های تعیین کننده هزینه‌های جاری نشریه

ردیف	زیر شاخص‌های تعیین کننده	موضوع هزینه	دامنه امتیازات
۱	تناوب انتشار	صفحه آرایه	هزینه صفحه آرایه هر صفحه ۶۰ هزار تومان
۲	تعداد مقاله در هر شماره		
۳	تعداد کل مقاله در هر سال		
۴	تعداد صفحه در هر مقاله		
۵	هزینه صفحه آرایه هر صفحه		
۶	هزینه ویراستاری انگلیسی هر صفحه	ویراستاری	هزینه ویراستاری هر صفحه ۵۰ هزار تومان
۷	انگلیسی بودن متن کامل انگلیسی مقالات		
۸	هزینه استاندارد سازی وب سایت نشریه	استاندارد سازی	هر وب سایت ۲ میلیون تومان
۹	هزینه خرید DOI	استانداردهی	برای هر مقاله ۱۵۰ هزار تومان
۱۰	هزینه ترجمه متن فارسی به انگلیسی به همراه ویراستاری		هزینه ترجمه به همراه ویراستاری ۱۵۰ هزار تومان

یافته‌های پژوهش:

۳۴۷ نشریه ای که در دو سال اخیر حائز رتبه "الف" و "بین المللی" کمیسیون بوده اند مجدداً بر اساس معیارهای اعلام شده در جدول ۳، ارزیابی گردیدند. برای این منظور نمره کسب شده حاصل از بررسی وضعیت هر نشریه در ضریب وزنی همان شاخص ضرب و نهایتاً میانگین وزنی آنها محاسبه شد. نتایج حاصل نشان داد که دامنه کلی امتیازات کسب شده (میانگین وزنی) در مجموع نشریات بین ۰,۴۴ تا ۱,۲۱ بوده است. این در حالی است که دامنه امتیازات کسب شده برای نشریات با نمایه اسکوپوسی بین ۰,۵ تا ۱,۲۱ و برای سایر نشریات بین ۰,۴۴ تا ۱,۰۶ بوده است. از مجموع ۳۴۷ نشریه ارزیابی شده، ۶۷ نشریه دارای تناوب انتشار دوفصلنامه‌ای، ۲۴۹ نشریه به صورت فصلنامه‌ای و ۳۱ نشریه نیز به صورت دوماهنامه و بیشتر منتشر می‌گردیدند که از نظر نمایه‌سازی نیز طبق جدول ۵ به دو حالت با نمایه اسکوپوسی و غیر اسکوپوسی تفکیک گردیدند:

جدول ۵- تفکیک نشریات از منظر نمایه اسکوپوسی و گروه آموزشی

ردیف	گروه آموزشی	دارای نمایه اسکوپوسی	فاقد نمایه اسکوپوسی	جمع
۱	دامپزشکی	۸	۲	۱۰
۲	علوم انسانی	۱۲	۱۳۵	۱۴۷
۳	علوم پایه	۴۶	۱۸	۶۴
۴	فنی و مهندسی	۳۱	۲۹	۶۰
۵	کشاورزی و منابع طبیعی	۱۷	۴۴	۶۱
۶	هنر و معماری	۰	۵	۵
۷	جمع کل	۱۱۴	۲۲۳	۳۴۷

ارزیابی نشریات بر اساس گروه‌های آموزشی نیز نشان داد که عمده نشریات دارای رتبه "بین‌المللی" در گروه علوم پایه و عمده نشریات دارای رتبه "الف" در گروه علوم انسانی قرار دارند. بررسی نتایج ارزیابی نشریات از منظر نمایه شدن نشریه در پایگاه‌های تخصصی نیز نشان داد که ۱۶۱ نشریه فاقد نمایه در پایگاه تخصصی بودند که بیشترین میزان نیز مربوط به نشریات گروه علوم انسانی بوده است این در حالی است که ۲۳۱ نشریه دارای نمایه در پایگاه تخصصی در حوزه موضوعی خود بوده‌اند که بیشترین آنها به ترتیب مربوط به گروه‌های دامپزشکی، علوم پایه و فنی و مهندسی بود.

از نظر نمایه شدن نشریات در پایگاه DOAJ نیز نتایج نشان داد که از ۳۴۷ نشریه ارزیابی شده، ۲۱۶ نشریه در پایگاه دواج نمایه می‌شوند که به ترتیب نشریات گروه‌های علوم انسانی، کشاورزی و منابع طبیعی و علوم پایه بیشترین نسبت از ۲۱۶ نشریه را به خود اختصاص داده بودند. در خصوص نمایه شدن نشریات در پایگاه گوگل اسکالر نیز نتایج ارزیابی نشان داد که تقریباً ۸۸٫۵ درصد از نشریات مورد بررسی، نمایه گوگل اسکالر را داشتند. یکی از مهمترین اطلاعات در ارزیابی نشریات، تکمیل بودن اطلاعات وب سایت نشریات می‌باشد که با توجه به نتایج ارزیابی مشخص گردید که در ۲۸۲ نشریه، اطلاعات بخش‌های مختلف وب سایت به صورت کامل تکمیل نشده بودند. در خصوص فعال بودن لینک نمایه‌ها که به عنوان یکی از مدارک اصلی در بررسی صحت مطالب ارائه شده از طرف نشریه در بین مخاطبین می‌باشد نیز نتایج بررسی‌ها حکایت از آن داشت که ۳۱۳ نشریه به این موضوع توجه داشته و آن را رعایت نموده بودند در حالی که ۳۴ نشریه در این خصوص اقدامی انجام نداده بودند. جالب توجه اینکه برخی از این نشریات که لینک آنها فعال نبود مربوط به نشریاتی بوده‌است که توسط انتشارات اشپرینگر نمایه می‌شوند و در حال حاضر دارای نمایه اسکوپوس نیز می‌باشند. نکته مهم دیگر داشتن کد DOI برای مقالات می‌باشد که در این خصوص نتایج بررسی‌ها حکایت از آن داشت که در ۲۵۳ نشریه، مقالات دارای کد DOI بوده ولی مقالات ۹۴ نشریه فاقد کد شناسه یکتا برای مقالات خود بودند.

نتایج بررسی‌ها نشان داد عمده نقاط ضعف نشریات گروه الف بر اساس شاخص‌های بیست گانه عبارت بودند از:

≠ نداشتن عضو هیات تحریریه بین‌المللی

≠ نداشتن عضویت در پایگاه‌های تخصصی

≠ نداشتن نمایه پایگاه DOAJ

≠ نداشتن عضویت در پایگاه COPE

≠ تکمیل نبودن اطلاعات اعضای هیات تحریریه

≠ تاخیر در انتشار (در برخی موارد)

≠ نداشتن مقاله از نویسندگان سایر کشورها

≠ کامل نبودن توضیحات راهنمای نویسندگان (در برخی موارد)

همان‌گونه که در جدول شماره ۴ ذکر گردید عمده هزینه‌های قابل تصور برای نشریات به غیر از هزینه داوری مقالات، شامل مواردی مانند استاندارد سازی وب سایت نشریه، هزینه‌های ترجمه و ویراستاری، صفحه آرایی و

خرید کدهای شناسه برای مقالات (DOI همان) می‌باشد که با توجه به مبالغ قید شده در جدول شماره ۴ و همچنین با توجه به تعداد مقالات منتشر شده در طول یکسال برای هر نشریه و همچنین متوسط تعداد صفحات هر مقاله، مبالغ برای هر نشریه قابل محاسبه می‌باشد.

نتایج بررسی‌ها نشان داد که بخش عمده هزینه‌های جاری نشریه مربوط به صفحه آرایی مقالات (۸۳ درصد از کل هزینه) و کمترین هزینه نیز مربوط به استاندارد سازی وب سایت (۲,۲ درصد) بود. البته ناگفته نماند که این نسبت در نشریات مختلف بسیار متغیر بود و مقادیر ذکر شده در این قسمت نسبت متوسط در بین تمام نشریات بوده است. به گونه‌ای که دامنه تغییرات نسبت هزینه‌های صفحه‌آرایی در نشریات مختلف بین ۶۳,۲ تا ۹۶,۶ درصد، نسبت هزینه‌های خرید DOI به کل هزینه‌ها بین ۱,۸ تا ۱۲,۳ درصد، نسب هزینه‌های ویراستاری به کل هزینه‌ها بین ۰ تا ۲۴,۵ درصد و در نهایت نسبت هزینه‌های استانداردسازی به کل هزینه‌ها از ۰,۱ تا ۹,۱ درصد را در نشریات مختلف به خود اختصاص داده بود.

برای محاسبه هزینه‌های جاری نشریات ابتدا طی یک دسته‌بندی کلی نشریات دارای نمایه اسکوپوسی و فاقد نمایه به تفکیک نوع زبان انتشار مورد بررسی قرار گرفته و سپس نشریات دارای نمایه و فاقد نمایه اسکوپوس به تفکیک گروه‌های آموزشی مورد بررسی قرار گرفت. در ادامه نمونه محاسبه هزینه‌های جاری نشریات دارای نمایه اسکوپوسی و فاقد نمایه به تفکیک نوع زبان انتشار برای یکسال هر نشریه ذکر گردیده است (جدول ۶ و ۷).

جدول ۶- نمونه محاسبه هزینه‌های جاری نشریات انگلیسی زبان دارای نمایه اسکوپوس و فاقد نمایه در طول یکسال

وضعیت نمایه در اسکوپوس	Journals Name	هزینه صفحه آرایی (هزار تومان)	هزینه ترجمه به انگلیس (هزار تومان)	هزینه ویراستاری انگلیس (هزار تومان)	سایت (هزار تومان) هزینه استاندارد سازی وب	هزینه خرید (هزار تومان) DOI	کل هزینه های نشریه (هزار تومان)
ندارد	Advanced Ceramics Progress	57,600	0	19,200	2,000	3,600	82,400
دارد	Advances in Environmental Technology	28,800	0	9,600	2,000	3,600	44,000

همان‌گونه که انتظار می‌رفت با توجه به نوع زبان انتشار و اینکه در زمان ارزیابی، دارای نمایه اسکوپوسی بوده‌اند یا خیر، مبالغ مورد نیاز برای هر نشریه متفاوت بود به گونه‌ای که در نشریات انگلیسی زبان دارای نمایه این مبلغ بین ۲۶,۵ میلیون تومان تا ۳۳,۹۸ میلیون تومان متغیر بود در حالی که در نشریات فارسی زبان دارای نمایه این مبلغ بین ۴۹,۲۵ میلیون تومان تا ۳۶۵,۱۵ میلیون تومان متغیر بود. ناگفته نماند در محاسبه هزینه‌های مربوطه

اصلاً هزینه‌های داوری مقالات محاسبه نگردیده است و مبالغ ذکر شده در این قسمت معطوف به موارد ذکر شده در جدول ۴ می‌باشد.

جدول ۷- نمونه محاسبه هزینه‌های جاری نشریات فارسی زبان دارای نمایه اسکوپوس و فاقد نمایه در طول یکسال

وضعیت نمایه در اسکوپوس	Journals Name	هزینه صفحه آرایی (هزار تومان)	هزینه ترجمه به انگلیس (هزار تومان)	هزینه ویراستاری انگلیس (هزار تومان)	هزینه استاندارد سازی وب سایت (هزار تومان)	هزینه خرید هار DOI	کل هزینه های نشریه (هزار تومان)
دارد	پژوهش ادبیات معاصر جهان	158,400	300	150	2,000	7,200	168,050
ندارد	اخلاق در علوم و فناوری	136,500	300	150	2,000	19,500	158,450

علت این تفاوت هزینه‌ها در نشریات به دلیل تعداد کل مقالات منتشر شده در هر سال و همچنین تعداد صفحات مقالات می‌باشد. از سوی دیگر در نشریات انگلیسی زبان تنها هزینه ویراستاری برای هر صفحه مقاله محاسبه می‌گردد در حالی که این هزینه در نشریات فارسی زبان به دلیل داشتن چکیده مبسوط (حداکثر سه صفحه مقاله)، مبلغی بیشتر ۴۵۰ هزار تومان (بابت ترجمه و ویراستاری سه صفحه) نمی‌گردد. از سوی دیگر معمولاً نشریات فارسی زبان در طول یکسال به ندرت بیش از ۴۰ مقاله در سال منتشر می‌نمایند که همین امر با در نظر گرفتن هزینه‌های محاسبه شده موجب کاهش هزینه‌های جاری نشریه نسبت به نشریات انگلیسی زبان دارای نمایه اسکوپوس می‌گردد چرا که معمولاً نشریات انگلیسی زبان دارای نمایه اسکوپوس علاوه بر مقالات دریافتی از داخل کشور، دارای ورودی مقالات قابل توجه از سایر کشورها می‌باشند و همین امر موجب می‌گردد تا هزینه‌های جاری در آنها تفاوت بسیار فاحشی را با نشریات مشابه فارسی زبان خود داشته باشند. برای نمونه نشریه Bulletin of the Iranian Mathematical Society که یک نشریه نمایه شده در اسکوپوس می‌باشد در سال در حدود ۲۸۷ مقاله چاپ می‌کند که تعداد صفحات مقالات آن نیز در حدود ۴۱ صفحه می‌باشد لذا با احتساب این تعداد مقاله در سال و این حجم از صفحه برای هر مقاله عدد ۲۳۹۸۴۵۰ هزار تومان بدست آمد. همانگونه که در جدول ۸ ملاحظه می‌گردد با تقسیم بندی در دو سطح نشریات دارای نمایه اسکوپوس و فاقد نمایه و به تفکیک گروه‌های آموزشی، میزان حداقل و حداکثر هزینه نشریات مشخص گردید. در عین حال که برای تک تک نشریات مورد ارزیابی نیز این مبالغ محاسبه گردید که به دلیل حجم بالای اطلاعات از ذکر آنها خود داری گردیده است.

جدول ۸- هزینه‌های مرتبط با نشریات به تفکیک گروه‌ها و وضعیت نمایه شدن در اسکوپوس

ردیف	گروه آموزشی	نشریات دارای نمایه اسکوپوس		نشریات فاقد نمایه اسکوپوس	
		کمترین مبلغ مورد نیاز (میلیون تومان)	بیشترین مبلغ مورد نیاز (میلیون تومان)	کمترین مبلغ مورد نیاز (میلیون تومان)	بیشترین مبلغ مورد نیاز (میلیون تومان)
۱	دامپزشکی	۴۴	۳۱۲	۴۸,۶۵	۶۵,۴۵
۲	علوم انسانی	۲۸,۸	۳۶۵,۱۵	۲۱,۹۵	۷۵۸,۴۵
۳	علوم پایه	۳۲	۲۳۹۸,۴۵	۲۹,۹	۲۵۱
۴	فنی و مهندسی	۳۹,۶	۵۸۸,۵	۳۹,۸	۵۶۴,۰۵
۵	کشاورزی و منابع طبیعی	۲۶,۵	۲۴۶,۸	۳۳,۰۵	۲۳۷,۰۵
۶	هنر و معماری	-	-	۵۷,۰۵	۱۴۲,۸۵

در نشریات گروه دامپزشکی دارای نمایه اسکوپوس (۸ نشریه) بیشترین میزان هزینه مربوط به نشریه Archives of Razi Institute با مبلغ ۳۱۲ میلیون تومان بود که علت این امر نیز در تعداد بالای مقاله در هر شماره (۵۰ مقاله) و به طبع آن تعداد ۲۰۰ مقاله در طول یکسال می‌باشد ولی به دلیل کم بودن تعداد کل صفحات هر مقاله (۷ صفحه) میزان هزینه در این نشریات به نسبت تعداد کل مقالات چندان بالا به نظر نمی‌رسد و بخش عمده هزینه‌ها نیز مربوط به هزینه‌های صفحه آرایی می‌باشد. در مجموع می‌توان گفت که هزینه‌های محاسبه شده در نشریات گروه دامپزشکی دارای نمایه ۸۳۳,۴۵ میلیون تومان می‌باشد. در ۶ مورد از ۸ مورد نشریه این گروه، هزینه‌های نشریه کمتر از ۱۰۰ میلیون تومان برآورد گردید.

نتایج بررسی برآورد نسبت هزینه‌های هر بخش در این گروه نیز نشان داد که در نشریات انگلیسی زبان ۶۵ تا ۶۷ درصد هزینه‌ها مربوط به بخش صفحه‌آرایی و ۲۱ تا ۲۳ درصد مربوط به هزینه‌های ویراستاری مقالات بوده است. این در حالی است که در نشریات فارسی زبان ۸۷ درصد هزینه‌ها مربوط به صفحه‌آرایی و تنها ۰,۳ درصد هزینه‌ها به ویراستاری اختصاص داشت.

در نشریات گروه علوم انسانی دارای نمایه اسکوپوس نیز دامنه هزینه‌ها بین ۲۲,۸ میلیون تا ۲۰۷ میلیون تومان متغیر بود و بیشترین میزان هزینه مربوط به نشریه فارسی زبان پژوهشنامه پردازش و مدیریت اطلاعات بود که علت این امر نیز در تعداد بالای صفحات هر مقاله (۳۰ صفحه مقاله) و تعداد ۴۴ مقاله در طول یکسال بود. بخش عمده هزینه‌ها نیز مربوط به هزینه‌های صفحه آرایی بود. در مجموع می‌توان گفت که هزینه‌های محاسبه شده در نشریات گروه علوم انسانی دارای نمایه ۱۷۷۷,۳۵ میلیون تومان بود یعنی به طور متوسط در این ۱۲ نشریه، حداقل ۱۴۸ میلیون تومان هزینه جاری وجود دارد. در این گروه از نشریات در ۷ مورد به زبان انگلیسی و ۵ نشریه نیز به زبان فارسی منتشر می‌گردند و نسبت بیشتر هزینه‌ها مربوط به نشریات فارسی بود.

از نظر نسبت هزینه‌های مرتبط به بخش‌های مختلف نیز نتایج نشان داد که در نشریات انگلیسی زبان گروه علوم انسانی ۶۶ تا ۷۱ درصد هزینه‌های کل مربوط به بخش صفحه‌آرایی و ۲۲ تا ۲۴ درصد هزینه کل نیز مربوط به ویراستاری بوده است در حالی که در نشریات فارسی زبان این نسبت کاملاً متفاوت بود به گونه‌ای که ۹۳ تا ۹۶

درصد کل هزینه‌های نشریات فارسی زبان دارای نمایه اسکوپوس در گروه علوم انسانی مربوط به صفحه آرایی و کمتر از ۰,۲ درصد مربوط به ویراستاری مقالات بود. در حالی که دامنه کلی نسبت هزینه‌های مربوط به خرید DOI در نشریات انگلیسی زبان بسیار گسترده بود به نحوه‌ای که این نسبت بین ۳,۶ درصد تا ۷,۵ درصد متغیر بود ولی در نشریات فارسی زبان این نسبت بین ۳,۲ تا ۴,۳ درصد متغیر بود. از سوی دیگر نسبت هزینه‌های استاندارد سازی نیز در نشریات انگلیسی زبان بازه تغییرات ۱,۱ تا ۶,۹ درصد را نشان داد ولی در نشریات فارسی زبان این دامنه تغییرات محدودتر و در بازه ۰,۵ تا ۲,۲ درصد قرار داشت.

در نشریات گروه علوم پایه که با داشتن ۴۶ نشریه دارای نمایه اسکوپوس، بیشترین نشریات نمایه شده را شامل بود، بیشترین دامنه تغییرات هزینه‌ای را هم شاهد بودیم به گونه‌ای که دامنه هزینه‌ها بین ۳۲,۶ میلیون تا ۲۳۹۸,۴۵ میلیون تومان متغیر بود. بیشترین میزان هزینه مربوط به نشریه انگلیسی زبان *Bulletin of the Iranian Mathematical Society* بود که علت این امر نیز در تعداد بالای صفحات هر مقاله (۴۱ صفحه مقاله) و تعداد ۲۸۷ مقاله در طول یکسال بود. بالطبع بخش عمده هزینه‌ها نیز مربوط به هزینه‌های صفحه آرایی بود. مجموع هزینه‌های محاسبه شده در نشریات گروه علوم پایه دارای نمایه ۸۴۸۴,۳۵ میلیون تومان بود. به غیر از دو نشریه انگلیسی زبان که به دلیل داشتن تعداد مقاله بالا در طول سال، هزینه‌های جاری بالا داشتند در اکثر نشریات انگلیسی زبان از هزینه‌ها کمتر از ۱۰۰ میلیون تومان بود. حتی در چند نشریه فارسی دارای نمایه نیز میزان هزینه‌ها بین ۱۱۴ میلیون تومان تا ۱۵۵ میلیون تومان بود که با توجه تعداد مقالات منتشره در این نشریات رقم‌های چندان بالا به نظر نمی‌رسد. با استثناء نمودن هزینه دو نشریه انگلیسی، می‌توان متوسط هزینه‌ها را برای سایر نشریات در این گروه را رقم ۱۲۰,۶۸ میلیون تومان برآورد نمود که در مقایسه با متوسط هزینه‌های نشریات گروه علوم انسانی از مقدار کمتری برخوردار بود.

از نظر نسبت هزینه‌های مرتبط به بخش‌های مختلف نتایج بررسی‌ها نشان داد که در نشریات انگلیسی زبان گروه علوم پایه ۶۴ تا ۷۴ درصد هزینه‌های کل مربوط به بخش صفحه آرایی و ۲۱ تا ۲۴ درصد هزینه کل نیز مربوط به ویراستاری بوده است در حالی که در نشریات فارسی زبان این گروه سهم هزینه‌های صفحه آرایی بین ۹۱ تا ۹۵ درصد کل هزینه‌های نشریات فارسی زبان دارای نمایه اسکوپوس را شامل می‌گردید در حالی که هزینه‌های مربوط به ویراستاری تنها ۰,۱ درصد را به خود اختصاص می‌داد.

این در حالی است که دامنه کلی نسبت هزینه‌های مربوط به خرید DOI در نشریات انگلیسی زبان بسیار گسترده بود به نحوه‌ای که این نسبت بین ۱,۸ درصد تا ۱۰,۷ درصد متغیر بود و در نشریات فارسی زبان، این نسبت بین ۳ تا ۶,۵ درصد متغیر بود. دامنه تغییرات نسبت هزینه‌های استاندارد سازی در نشریات انگلیسی زبان بسیار گسترده (بین ۰,۱ تا ۶,۱ درصد) ولی در نشریات فارسی زبان در یک دامنه متعادل‌تر یعنی بین ۱,۳ تا ۱,۷ درصد قرار داشت.

در گروه فنی و مهندسی مجموعاً ۳۲ نشریه نمایه شده در پایگاه اسکوپوس مشاهده گردید که تنها یکی از آنها به زبان فارسی منتشر می‌گردید و ۳۱ نشریه دیگر به زبان انگلیسی بودند. دامنه هزینه‌های برآورد شده در نشریات گروه فنی و مهندسی بین ۳۹,۶ میلیون تومان (*Polyolefins Journal*) تا ۵۸۸,۵ میلیون تومان (*Scientia*)

(Iranica) متغیر بود. این در حالی بود که هزینه تمام شده برای تنها نشریه فارسی زبان این گروه مبلغ ۶۹,۹۵ میلیون تومان را نشان داد. همچنین مشاهده گردید که ۷۰,۳ درصد از کل هزینه‌های نشریه ساتتیا ایرانیکا مربوط به صفحه آرایی و ۲۳,۴ درصد مربوط به هزینه‌های ویراستاری بود. با توجه به این نکته که تعداد مقالات سالانه این نشریه چیزی در حدود ۲۳۰ مقاله و حداقل ۱۲ صفحه برای هر مقاله می‌باشد، این مبلغ چندان دور از انتظار نبود. این در حالی است که در نشریه فارسی زبان علوم و تکنولوژی پلیمر بیش از ۹۰ درصد هزینه به صفحه آرایی اختصاص می‌یابد و معادل ۰,۲ درصد هزینه‌های به ویراستاری مربوط می‌شود. آنچه از برآورد بررسی هزینه‌های نشریات گروه فنی و مهندسی دارای نمایه اسکوپوس بر می‌آید حکایت از آن دارد که هزینه‌های محاسبه شده برای ۱۶ نشریه (یعنی ۵۰ درصد نشریات) دارای هزینه کل کمتر از ۱۰۰ میلیون تومان می‌باشد و تنها ۵ نشریه دارای هزینه کل بالای ۳۰۰ میلیون تومان بودند.

از نظر نسبت هزینه‌های مرتبط به بخش‌های مختلف نیز نتایج حاکی از آن بود که در نشریات انگلیسی زبان گروه فنی و مهندسی ۶۵ تا ۷۶ درصد هزینه‌های کل مربوط به بخش صفحه آرایی و ۲۲ تا ۲۴ درصد هزینه کل نیز مربوط به ویراستاری بوده است در حالی که در تنها نشریه فارسی زبان این گروه، سهم هزینه‌های صفحه آرایی ۹۰,۱ درصد کل هزینه‌های را شامل می‌گردید و هزینه‌های مربوط به ویراستاری تنها ۰,۲ درصد را به خود اختصاص می‌داد.

در گروه کشاورزی و منابع طبیعی نیز تعداد نشریات دارای نمایه اسکوپوسی برابر ۱۷ نشریه بود که از این تعداد ۱۴ نشریه به زبان انگلیسی و ۳ نشریه نیز به زبان فارسی منتشر می‌گردیدند. دامنه هزینه‌های کل محاسبه شده برای نشریات این گروه نیز بین دامنه ۲۶,۵ میلیون تا ۲۴۶,۸ میلیون تومان متغیر بود. از این تعداد نشریه نیز در ۱۰ نشریه میزان کل هزینه‌ها کمتر از ۱۰۰ میلیون تومان بوده است و در ۷ نشریه دیگر این هزینه‌ها بیش از ۱۰۰ میلیون تومان بوده است. نکته بسیار قابل توجه در نشریات گروه کشاورزی و منابع طبیعی هزینه کل برآورد شده برای نشریات فارس زبانی است که با هزینه کمتر از ۸۰ میلیون تومان در حال حاضر نمایه اسکوپوس را دارا بودند. از نظر نسبت هزینه‌ها نیز در این گروه از نشریات ۶۶ تا ۷۰ درصد هزینه‌های نشریات انگلیسی زبان به بخش صفحه آرایی و ۲۱ تا ۲۳ درصد نیز به ویراستاری اختصاص داشت در حالی که در نشریات فارسی زبان ۸۷ تا ۹۱ درصد هزینه‌های کل مربوط به صفحه‌آرایی و کمتر از ۰,۳ درصد به ویراستاری اختصاص داشت.

این در حالی است که دامنه کلی نسبت هزینه‌های مربوط به خرید DOI در نشریات انگلیسی زبان بسیار گسترده بود به نحوی که این نسبت بین ۲,۴ درصد تا ۹,۶ درصد متغیر بود و در تنها نشریه فارسی زبان این نسبت برابر ۶,۴ درصد بود. این در حالی است که از نظر نسبت هزینه‌های استاندارد سازی دامنه تغییرات در نشریات انگلیسی زبان و فارسی زبان در یک دامنه گسترده‌ای از ۰,۳ درصد تا ۵,۱ درصد قرار داشت.

نسبت هزینه‌های مرتبط به بخش‌های مختلف نیز در نشریات انگلیسی زبان این گروه ۶۳ تا ۷۰ درصد هزینه‌های کل مربوط به بخش صفحه‌آرایی و ۲۱ تا ۲۳ درصد هزینه کل نیز مربوط به ویراستاری بوده است در حالی که در نشریات فارسی زبان این گروه، سهم هزینه‌های صفحه‌آرایی ۸۷ تا ۹۱ درصد کل هزینه‌های را شامل می‌گردید در حالی که هزینه‌های مربوط به ویراستاری تنها ۰,۲ تا ۰,۳ درصد را به خود اختصاص می‌داد. این در حالی است که دامنه کلی نسبت هزینه‌های مربوط به خرید DOI در نشریات انگلیسی زبان و فارسی زبان تقریباً برابر و بین

۵ تا ۸ درصد تا ۴ درصد متغیر بود در حالی که از نظر نسبت هزینه‌های استاندارد سازی دامنه تغییرات در نشریات انگلیسی زبان (۰٫۸ تا ۷٫۵ درصد) بسیار گسترده‌تر از نشریات فارسی زبان (۲٫۵ تا ۴٫۱ درصد) بود. تنها دو نشریه فارسی در گروه دامپزشکی وجود داشتند که فاقد نمایه اسکوپوسی بوده و میزان هزینه کل آن‌ها نیز کمتر از ۶۶ میلیون تومان بود. از نظر نسبت هزینه‌های هر بخش نیز نتایج حاکی از آن بود که بین ۸۶ تا ۹۰ درصد هزینه کل مربوط به هزینه صفحه آرائی و ۶ تا ۹ درصد هم مربوط به خرید DOI و ۳ تا ۴ درصد هم مربوط به هزینه استانداردسازی است و هزینه ویراستاری بخش بسیار جزئی را از نسبت کل هزینه‌ها به خود اختصاص داده است.

در نشریات گروه علوم انسانی نیز که بیشترین تعداد نشریات فاقد نمایه را دارا بود (۱۳۵ نشریه) دامنه تغییراتی هزینه‌های کل نشریات انگلیسی زبان بین ۷۲ تا ۲۴۲ میلیون تومان متغیر بود این در حالی است که در نشریات فارسی زبان، دامنه تغییرات هزینه‌های کل بسیار گسترده‌تر بود به نحوی که این مبلغ بین ۴۹ میلیون تا ۷۵۸ میلیون تومان متغیر بود. همچنین مشخص گردید که در ۴۴ نشریه فارسی زبان مجموع هزینه‌های کل مبلغ کمتر از ۱۰۰ میلیون تومان و در ۷۰ نشریه مجموع هزینه‌های کل رقمی بین ۱۰۰ تا ۲۰۰ میلیون تومان بود و در باقی نشریات بیش از ۲۰۰ میلیون تومان. در مجموع می‌توان اعلام نمود که در نشریات گروه علوم انسانی فاقد نمایه ۳۴٫۸ درصد نشریات دارای هزینه کل کمتر از ۱۰۰ میلیون و ۵۷٫۸ درصد نشریات نیز دارای هزینه کل بین ۱۰۰ تا ۲۰۰ میلیون تومان بود.

از نظر نسبت هزینه‌ها در چهار بخش مورد بررسی مشخص گردید که نسبت هزینه‌های صفحه آرائی که بخش عمده هزینه‌ها را به خود اختصاص می‌دهد در نشریات انگلیسی زبان این نسبت بین ۶۷ تا ۷۲ درصد تغییرات را نشان داد و هزینه‌های ویراستاری نیز بین ۲۲ تا ۳۴ درصد متغیر بود. این در حالی است که در نشریات فارسی نسبت هزینه صفحه آرائی بین ۸۲ تا ۹۷ درصد متغیر بود ولی نسبت هزینه ویراستاری ۰٫۱ تا ۰٫۷ متغیر بود. نسبت هزینه‌های خرید DOI در نشریات انگلیسی زبان بین ۲٫۲ درصد تا ۸٫۳ درصد متغیر بود در حالی که این دامنه در نشریات فارسی زبان بسیار گسترده‌تر (۲٫۷ تا ۱۲٫۳ درصد) بود.

در نشریات گروه علوم پایه تنها ۱۸ نشریه فاقد نمایه اسکوپوسی وجود داشت که از این تعداد نیز تعداد نشریات فارسی و انگلیسی زبان با هم برابر بودند اما از نظر محاسبه هزینه کل، دامنه تغییراتی هزینه‌های کل نشریات انگلیسی زبان بین ۳۰ تا ۲۵۹ میلیون تومان متغیر بود این در حالی است که در نشریات فارسی زبان، دامنه تغییرات هزینه‌های کل دارای دامنه تغییرات کمتری بود به نحوی که این مبلغ بین ۵۶ میلیون تا ۱۹۱ میلیون تومان متغیر بود. همچنین مشخص گردید که تنها در ۷ نشریه از کل ۱۸ نشریه مورد بررسی فاقد نمایه، مجموع هزینه‌های کل مبلغی بیش از ۱۰۰ میلیون تومان می‌باشد و در ۱۱ نشریه دیگر این مبلغ کمتر می‌باشد. در مجموع می‌توان اینگونه بیان داشت که در نشریات گروه علوم پایه فاقد نمایه ۶۱ درصد نشریات دارای هزینه کل کمتر از ۱۰۰ میلیون می‌باشند.

از نظر نسبت هزینه‌ها نیز نتایج بررسی حاکی از آن بود که نسبت هزینه‌های صفحه آرائی که بخش عمده هزینه‌ها را به خود اختصاص می‌دهد در نشریات انگلیسی زبان این نسبت بین ۶۳ تا ۷۱ درصد تغییرات را نشان

می‌دهد و هزینه‌های ویراستاری نیز بین ۲۱ تا ۲۴ درصد متغیر بود. این در حالی است که در نشریات فارسی زبان نسبت هزینه صفحه آرایی بین ۸۷ تا ۹۴ درصد متغیر بود ولی نسبت هزینه ویراستاری در نشریات فارسی زبان بین ۰,۱ تا ۰,۳ متغیر بود. این در حالی است که نسبت هزینه‌های خرید DOI در نشریات انگلیسی زبان بین ۴ درصد تا ۹ درصد و در نشریات فارسی زبان این دامنه بین ۴,۶ تا ۸,۷ درصد متغیر بود. نسبت هزینه‌های ویراستاری نیز با توجه به داده‌های بدست آمده مشخص گردید که این نسبت در نشریات انگلیسی زبان دارای دامنه تغییرات بسیار گسترده‌تر (۰,۸ درصد تا ۶,۷ درصد) نسبت به نشریات فارسی زبان (۱ تا ۳,۵ درصد) می‌باشد. در نشریات گروه فنی مهندسی نیز تنها ۲۸ نشریه فاقد نمایه اسکوپوسی وجود داشت که از این تعداد نیز تعداد نشریات فارسی و انگلیسی زبان با هم برابر بودند اما دامنه تغییراتی هزینه‌های کل نشریات انگلیسی زبان بین ۴۰ تا ۱۵۱ میلیون تومان متغیر بود. این در حالی است که در نشریات فارسی زبان، دامنه تغییرات هزینه‌های کل بسیار بیشتری بود به نحوی که این مبلغ بین ۵۲ میلیون تا ۵۶۴ میلیون تومان متغیر بود. همچنین مشخص گردید که تنها در ۱۰ نشریه از کل ۲۸ نشریه مورد بررسی فاقد نمایه، مجموع هزینه‌های کل مبلغی بیش از ۱۰۰ میلیون تومان می‌باشد و در ۱۸ نشریه دیگر این مبلغ کمتر می‌باشد. در مجموع می‌توان اینگونه بیان داشت که در نشریات گروه علوم پایه فاقد نمایه ۶۴,۳ درصد نشریات دارای هزینه کل کمتر از ۱۰۰ میلیون می‌باشند. از نظر نسبت هزینه‌ها نیز همان گونه که بررسی‌ها نشان داد نسبت هزینه‌های صفحه آرایی بخش عمده هزینه‌ها را به خود اختصاص می‌دهد در نشریات انگلیسی زبان این نسبت بین ۶۵ تا ۷۱ درصد تغییرات را نشان می‌دهد و هزینه‌های ویراستاری نیز بین ۲۲ تا ۲۴ درصد متغیر بود. این در حالی است که در نشریات فارسی زبان نسبت هزینه صفحه آرایی بین ۸۷ تا ۹۶ درصد متغیر بود ولی نسبت هزینه ویراستاری در نشریات فارسی زبان بین ۰,۱ تا ۰,۳ متغیر بود. این در حالی است که نسبت هزینه‌های خرید DOI در نشریات انگلیسی زبان بین ۴ درصد تا ۸ درصد و در نشریات فارسی زبان این دامنه بین ۴ تا ۱۰ درصد متغیر بود. نسبت هزینه‌های ویراستاری نیز با توجه به داده‌های بدست آمده مشخص گردید که این نسبت در نشریات انگلیسی زبان دارای دامنه تغییرات بین ۱,۲ درصد تا ۵ درصد و در نشریات فارسی زبان تغییرات بین ۰,۴ تا ۳,۸ درصد را نشان داد. در نشریات گروه کشاورزی و منابع طبیعی تعداد ۴۴ نشریه فاقد نمایه اسکوپوسی وجود داشت که از این تعداد تنها ۲ نشریه به زبان انگلیسی منتشر می‌گردید و باقی نشریات به زبان فارسی بودند. دامنه تغییراتی هزینه‌های کل نشریات در این گروه نیز بین ۳۳ تا ۲۳۷ میلیون تومان متغیر بود. این در حالی است که تنها در ۱۴ نشریه از مجموع ۴۴ نشریه گروه کشاورزی و منابع طبیعی دارای هزینه کل بالغ بر ۱۰۰ میلیون تومان می‌باشند و در ۳۰ مورد دیگر هزینه کل مبلغ کمتر از ۱۰۰ میلیون تومان را نشان داد. نسبت هزینه‌های صفحه آرایی که بخش عمده هزینه‌ها را به خود اختصاص می‌دهد در نشریات انگلیسی زبان این نسبت ۷۰ درصد تغییرات را و هزینه‌های ویراستاری ۲۳ درصد هزینه‌ها را به خود اختصاص داده بود. این در حالی است که در نشریات فارسی زبان نسبت هزینه صفحه آرایی بین ۸۷ تا ۹۵ درصد متغیر بود ولی نسبت هزینه ویراستاری در نشریات فارسی زبان بین ۰,۱ تا ۰,۵ متغیر بود. این در حالی است که نسبت هزینه‌های خرید DOI در نشریات انگلیسی زبان بین ۳,۹ درصد تا ۴,۴ درصد و در نشریات فارسی زبان این دامنه بین ۲,۸ تا ۸,۱ درصد متغیر بود. نسبت هزینه‌های

استاندارد سازی نیز با توجه به داده‌های بدست آمده مشخص گردید که این نسبت در نشریات انگلیسی زبان ۲,۱ درصد و در نشریات فارسی زبان تغییرات بین ۰,۸ تا ۶,۱ درصد را نشان داد. در گروه هنر و معماری کلاً ۵ نشریه حضور داشتند که همگی آنها فاقد نمایه اسکوپوس و به زبان فارسی بودند. دامنه تغییراتی هزینه‌های کل نشریات در این گروه نیز بین ۵۷ تا ۱۴۳ میلیون تومان متغیر بود. این در حالی است که در ۳ از ۵ نشریه مذکور، هزینه کل مبلغ کمتر از ۱۰۰ میلیون تومان را نشان داد. در این گروه نیز نسبت هزینه‌های صفحه آرایی بخش عمده هزینه‌ها را به خود اختصاص می‌دهد و دامنه تغییرات آن بین ۸۸ تا ۹۲ درصد بود و هزینه‌های ویراستاری نیز بین ۰,۱ تا ۰,۳ درصد هزینه‌ها را به خود اختصاص می‌داد. این در حالی است که نسبت هزینه‌های خرید DOI در نشریات این گروه بین ۶ درصد تا ۷ درصد و نسبت هزینه‌های استاندارد سازی نیز با توجه به داده‌های بدست آمده بین ۱,۴ تا ۳,۵ درصد را نشان داد.

طبق بندهای ۴-۶ و ماده ۴ وظایف و اختیارات کمیسیون نشریات، ایجاد ساز و کار توسعه جایگاه جهانی نشریات علمی و حضور در عرصه‌های بین‌المللی به ویژه برای نشریات فارسی و همچنین برنامه‌ریزی و ایجاد ساز و کار پشتیبانی از نشریات به ویژه بین‌المللی شدن آنها می‌باشد (رمضانی و احتشام نژاد، ۱۴۰۲). از همین رو معاونت پژوهشی وزارت عتف در راستای حمایت از نشریات علمی و به ویژه نشریات دارای نمایه معتبر بین‌المللی، سالانه مبالغی را به این دسته از نشریات علمی پرداخت نموده است. شایان ذکر است که معمولاً این حمایت تنها شامل نشریات علمی وابسته به دانشگاه‌های دولتی و همچنین انجمن‌های علمی می‌گردد که وضعیت پرداختی به آنها نیز در طی ۳ سال اخیر به شرح جدول ۹ بوده است. چند نکته در خصوص مبالغ پرداختی قابل توجه می‌باشد:

جدول ۹- میزان حمایت مالی از نشریات علمی توسط وزارت عتف
(منبع: دفتر حمایت و پشتیبانی امور پژوهشی)

ردیف	سال	شرح	پرداخت (میلیون ریال)
۱	۱۴۰۰	نشریات دانشگاه‌ها	۳۴,۱۰۰
۲	۱۴۰۱	نشریات دانشگاه‌ها	۱۰۳,۵۰۰
۳		نشریات انجمن‌ها	۲۵,۵۰۰
۴	۱۴۰۲	نشریات دانشگاه‌ها	۱۷۹,۰۰۰
۵		نشریات انجمن‌ها	۵۱,۲۶۰
۶	جمع کل		۳۹۳,۳۶۰

سیاست حمایت مالی به منظور تشویق به نمایه سازی نشریات در پایگاه‌های معتبر بین‌المللی به ویژه اسکوپوس به گونه‌ای بود که اگر در سال ۱۴۰۲ یک نشریه موفق به ورود به این نمایه می‌گردید مبالغ بیشتری را نسبت به نشریات دارای سابقه نمایه شدن در اسکوپوس بود، دریافت می‌نمود. میزان پرداختی به نشریات تازه نمایه شده با توجه به نوع زبان انتشار نشریه متغیر بود به نحوی که به نشریات انگلیسی زبان مبالغ ۳۰۰ میلیون و به

نشریات فارسی زبان مبالغ ۵۰۰ میلیون تومان انجام می‌گردد. با توجه به میزان حمایت مالی بیشتر از نشریات فارسی زبان از طرف کمیسیون نشریات می‌توان دو هدف از این اقدام کمیسیون متصور گردید: هدف اول گسترش زبان فارسی در پایگاه‌های معتبر بین‌المللی هدف دوم حمایت از نشریات فارسی زبان به ویژه نشریات گروه علوم انسانی. این میزان از حمایت مالی از نشریات علمی دارای نمایه و نمایه شده جدید به صورت یکسان صورت می‌گرفت بدون اینکه به مواردی همچون خروجی انتشار مقاله هر نشریه در سال توجه شود. به عبارت دیگر اینکه هر نشریه چه تعداد مقاله در سال منتشر می‌کند و یا اینکه تعداد صفحات هر مقاله به چه میزان می‌باشد، اصلاً مورد توجه قرار نمی‌گرفت و این یکی از نقاط ضعف عملکردی کمیسیون نشریات وزارت عتف می‌باشد.

نتیجه‌گیری:

با توجه به کلیات مطالب مورد بررسی در این پژوهش، مشخص گردید که یک همبستگی مستقیمی بین تعداد نشریات نمایه شده در پایگاه‌ها معتبر علمی و تعداد آمار مقالات ارائه شده توسط این پایگاه‌ها و در نتیجه رتبه اعلامی برای هر کشور وجود دارد که خود این امر تا حدود زیادی اهمیت نمایه سازی نشریات در این پایگاه‌ها را نشان می‌دهد.

بررسی‌ها نشان داد که بیشتر ارزیابی صورت گرفته توسط محققین مختلف معطوف به بررسی شاخص‌های ارزیابی و استاندارد سازی نشریات بوده است توجه به شاخص‌های اقتصادی همچون هزینه‌های نشریات در شاخص‌های ارزیابی کمیسیون صورت نگرفته است و حتی مقاله‌ای هم به این موضوع نپرداخته است (صلح‌جو و نوروزی (۱۳۹۵)، باقریان و خالقی (۱۳۹۵) و باقریان (۱۳۹۷)). بر همین اساس در این پژوهش تلاش گردید تا ضمن تعیین شاخص‌های اقتصادی هزینه‌کردی نشریات، هزینه‌ها برای هر نشریه برآورد گردد.

تعیین تعداد مشخصی شاخص که ضمن توجه به معیارهای پایگاه‌های معتبر بین‌المللی همچون اسکوپوس و وزن دهی آنها می‌تواند به عنوان معیار مناسبی جهت ارزیابی دقیق‌تر نشریات علمی مورد استفاده کمیسیون نشریات قرار گیرد در عین آنکه به شاخص‌های هزینه‌کردی نشریات نیز باید توجه نمود چرا که بدون تامین منابع مالی مورد نیاز نشریات نمی‌توان از نشریات انتظار ارتقا کمی و کیفی را داشته باشیم.

با این وجود توجه به نکات فنی همچون وضعیت تعداد مقالات چاپ شده در هر شماره از نشریه، تناوب انتشار نشریه و همچنین تعداد کل مقالات چاپ شده در نشریه، از جمله موارد بسیار مهمی است که در ارتقاء تعداد مقالات نمایه شده کشور در پایگاه اسکوپوس و همچنین ارتقاء رتبه علمی کشور در سطح جهانی می‌تواند موثر باشد. صیامی و محمدی (۱۴۰۲) در ارزیابی ۵۴ وب سایت نشریه علمی-پژوهشی حوزه علوم تربیتی دریافت که ۵۰ درصد نشریات دارای مشکل تاخیر در انتشار بوده‌اند. ایشان نیز توجه به انتشار به موقع، کامل نمودن آرشیو مقالات نشریات، دسترسی آزاد به مقالات را از عوامل موثر در افزایش استناددهی به نشریه اعلام نموده‌اند. از همین رو انتظار می‌رود که در زمان حمایت از نشریات علمی نیز مواردی از این دست حتماً مورد توجه قرار گیرد. هزینه‌های صفحه‌آرایی مقالات، هزینه‌های استاندارد سازی وب سایت نشریه، هزینه‌های ترجمه و ویراستاری مقالات نشریات و همچنین هزینه خرید DOI و همچنین هزینه ثبت نام در برخی پایگاه‌ها را می‌توان به عنوان معیارهای اصلی در برآورد هزینه‌های نشریه محسوب نمود.

بررسی آمار نشریات علمی نمایه شده در پایگاه‌های معتبر بین‌المللی همچون اسکوپوس در سه سال اخیر نشان داده است که انجام حمایت‌های مالی مناسب و قرار دادن مبالغ تشویقی جهت اخذ نمایه می‌تواند موتور محرکی جهت تلاش نشریات برای ارتقاء کیفی خود و کسب نمایه‌های معتبر بین‌المللی باشد.

با وجود حمایت مالی وزارت عتف از نشریات علمی در راستای حضور در پایگاه‌های معتبر بین‌المللی، بررسی‌ها نشان داد که این حمایت مالی بدون هیچ معیار فنی و تنها بر اساس حضور یا عدم حضور در این پایگاه صورت می‌گیرد از همین رو مبالغ اختصاص یافته به این گونه نشریات نیز بدون توجه به میزان یا حجم کاری در هر نشریه پرداخت می‌شود در حالی که باید به مواردی همچون تعداد مقالات نمایه شده در هر شماره و تعداد کل مقالات چاپ شده در طول یکسال و همچنین ضریب تاثیر نشریات و میزان استنادات صورت گرفته به مقالات یک نشریه نیز توجه ویژه نمود و مبالغ تشویقی را بر این اساس تعیین نمود.

نتایج ارزیابی نشریات نشان داد که دامنه کلی امتیازات کسب شده در مجموع نشریات بین ۰,۴۴ تا ۱,۲۱ بوده است. این در حالی است که دامنه امتیازات کسب شده برای نشریات با نمایه اسکوپوسی بین ۰,۵ تا ۱,۲۱ و برای سایر نشریات بین ۰,۴۴ تا ۱,۰۶ بوده است.

نداشتن عضو هیات تحریریه بین‌المللی، نداشتن عضویت در پایگاه‌های تخصصی، نداشتن نمایه پایگاه DOAJ، نداشتن عضویت در پایگاه COPE، تکمیل نبودن اطلاعات اعضای هیات تحریریه، تاخیر در انتشار (در برخی موارد)، نداشتن مقاله از نویسندگان سایر کشورها، کامل نبودن توضیحات راهنمای نویسندگان (در برخی موارد) را می‌توان به عنوان عمده مشکلات نشریات گروه الف در این تحقیق اعلام نمود. مشکلاتی که از طرف بسیاری از محققین داخلی و خارجی نیز به آنها اشاره شده است (طاهری، ۱۴۰۲، زرگر و محمدی، ۱۳۹۷، میرزایی، ۱۳۹۵، مینگ تانگ، ۲۰۱۱)

بخش عمده هزینه‌های جاری نشریه مربوط به صفحه آرایی مقالات (۸۳ درصد) می‌باشد و کمترین هزینه نیز مربوط به استاندارد سازی وب سایت (۲,۲ درصد) می‌باشد. البته ناگفته نماند که این نسبت در نشریات مختلف بسیار متغیر می‌باشد و مقادیر ذکر شده در این قسمت نسبت متوسط در بین تمام نشریات بوده است. به گونه‌ای که دامنه تغییرات نسبت هزینه‌های صفحه‌آرایی در نشریات مختلف بین ۶۳,۲ تا ۹۶,۶ درصد، نسبت هزینه‌های خرید DOI به کل هزینه‌ها بین ۱,۸ تا ۱۲,۳ درصد، نسب هزینه‌های ویراستاری به کل هزینه‌ها بین ۰ تا ۲۴,۵ درصد و در نهایت نسبت هزینه‌های استانداردسازی به کل هزینه‌ها از ۰,۱ تا ۹,۱ درصد را در نشریات مختلف به خود اختصاص داده بود.

همان‌گونه که پیش‌تر نیز ذکر شد این مبالغ حمایتی تنها مشمول نشریات وابسته دانشگاه‌های دولتی و نشریات با صاحب امتیازی انجمن‌ها علمی بود و به نشریات وابسته به دانشگاه آزاد اسلامی و یا سایر دستگاه‌های اجرایی و یا حتی خصوصی تعلق نمی‌گیرد. این حمایت مالی تنها محدود به سه سال اخیر نبوده است و در سال‌های قبل‌تر نیز این حمایت انجام می‌گردید. به عنوان نمونه در سال ۱۳۹۹ به هر نشریه با رتبه "الف" مبلغ ۵ میلیون تومان و به نشریات بین‌المللی مبلغ ۱۰ میلیون تومان پرداخت گردیده بود در حالی که در سال ۱۴۰۰ به هر نشریه با رتبه "الف" مبلغ ۱۰ میلیون تومان و به نشریات بین‌المللی مبلغ ۲۰ میلیون تومان پرداخت گردیده بود. مبالغ

پرداختی در سال‌های اخیر بیشتر محدود به حمایت از نشریات با نمایه بین‌المللی گردیده است به نحوی که در سال ۱۴۰۲ به هر نشریه با رتبه بین‌المللی مبلغ ۱۰۰ میلیون تومان پرداخت گردید.

با توجه به نتایج حاصل از این تحقیق می‌توان پیشنهادات کاربردی زیر را برای متولیان امور نشریات متصور بود: تعیین تعداد مشخصی شاخص که ضمن توجه به معیارهای پایگاه‌های معتبر بین‌المللی همچون اسکوپوس و وزن دهی آنها می‌تواند به عنوان معیار مناسبی جهت ارزیابی دقیق‌تر نشریات علمی مورد استفاده کمیسیون نشریات قرار گیرد در عین آنکه به شاخص‌های هزینه‌کردی نشریات نیز باید توجه نمود چرا که بدون تامین منابع مورد نیاز نشریات نمی‌توان از نشریات انتظار ارتقا کمی و کیفی را داشته باشیم.

بررسی آمار نشریات علمی نمایه شده در پایگاه‌های معتبر بین‌المللی همچون اسکوپوس در سه سال اخیر نشان داده است که انجام حمایت‌های مالی مناسب و قرار دادن مبالغ تشویقی جهت اخذ نمایه می‌تواند موتور محرکی جهت تلاش نشریات برای ارتقاء کیفی خود و کسب نمایه‌های معتبر بین‌المللی باشد.

نشریات فارسی زبان به دلیل اینکه متن مقالات فارسی می‌باشد و برای اعضای هیات علمی خارجی قابل فهم نمی‌باشد از آن امتناع می‌ورزند در حالی که این نشریات از ظرفیت محققان ایرانی مستقر در دانشگاه‌ها و موسسات پژوهشی خارجی غفلت نموده‌اند. یعنی نشریات فارسی در گام اول با استفاده از محققان ایرانی با وابستگی سازمانی خارجی در ترکیب اعضای هیات تحریریه خود، می‌توانند بر این مشکل غلبه نمایند. در گام بعدی با اصلاح ساختار مقالات و ایجاد چکیده مبسوط و ترجمه انگلیسی آن، جامعه مخاطبین خود را گسترش داده و زمینه اضافه نمودن اعضای هیات تحریریه متخصص را در ترکیب نشریه دنبال نمایند.

به دلیل عدم آشنایی تیم متولی نشریه با پایگاه‌های تخصصی نمایه‌کننده نشریات در هر حوزه موضوعی، مورد غفلت متولیان امر قرار می‌گیرد. عضویت و نمایه سازی نشریات در پایگاه‌های تخصصی باعث می‌گردد که متخصصین حوزه موضوع نشریه به وجود نشریه پی ببرند و در صورت تمایل مقالات خود را نیز برای این نشریه ارسال نمایند.

با وجود حمایت مالی وزارت عتف از نشریات علمی در راستای حضور در پایگاه‌های معتبر بین‌المللی، بررسی‌ها نشان داد که این حمایت مالی بدون هیچ معیار فنی و تنها بر اساس حضور یا عدم حضور در این پایگاه صورت می‌گیرد از همین رو مبالغ اختصاص یافته به این گونه نشریات نیز بدون توجه به میزان یا حجم کاری در هر نشریه پرداخت می‌شود در حالی که باید به مواردی همچون تعداد مقالات نمایه شده در هر شماره و تعداد کل مقالات چاپ شده در طول یکسال و همچنین ضریب تاثیر نشریات و میزان استنادات صورت گرفته به مقالات یک نشریه نیز توجه ویژه نمود و مبالغ تشویقی را بر این اساس تعیین نمود.

منابع:

۱. باقریان، ن. ۱۳۹۷. ارزیابی وب‌گاه‌های نشریات حوزه فلسفه بر اساس شاخص‌های نمایه‌سازی پایگاه‌های اطلاعاتی و استنادی بین‌المللی. فصلنامه پژوهش‌های فلسفی کلامی ۲۰(۱): ۲۰۲-۲۲۵.
۲. باقریان، ن.، و خالقی، ن. ۱۳۹۵. حضور شاخص‌های نمایه‌سازی مورد نظر پایگاه‌های اطلاعاتی و استنادی بین‌المللی در وب‌گاه نشریات انگلیسی حوزه علوم پزشکی ایران. مجموعه مقاله‌های دومین همایش ملی نشریات علمی کشور، به کوشش محمد امین عرفانی منش، مهدی رحمانی، مریم انصاری. تهران. کتابدار. ص ۵۲۱-۵۳۸.
۳. رضانی، م.، ۱۳۹۶. راهنمای نمایه‌سازی نشریات در پایگاه‌های معتبر علمی. مرکز تحقیقات سیاست علمی کشور، ۶۷ صص.
۴. رضانی، م.، و احتشام نژاد، ا.، ۱۴۰۲. مجموعه آیین‌نامه‌ها، شیوه‌نامه‌ها و دستورالعمل‌های اجرایی مصوب معاونت پژوهشی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، مرکز تحقیقات سیاست علمی کشور، ۲۷۳ صص.
۵. زرگر، ب. و محمدی، م. ۱۳۹۷. ارزیابی عملکرد نشریات علمی معتبر ایران در حوزه حسابداری و مالی. علم سنجی کاسپین. ۵(۲): ۲۵-۳۶.
۶. سایت کمیسیون نشریات علمی دانشگاه آزاد اسلامی به آدرس <https://eval.journals.iau.ir>
۷. سایت کمیسیون نشریات حوزه علمیه به آدرس <https://pazhohesh.ismc.ir>
۸. سایت کمیسیون نشریات وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی به آدرس <https://journals.research.ac.ir>
۹. سایت کمیسیون نشریات علمی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری به آدرس <https://journals.msrt.ir>
۱۰. سهیلی، ف. ۱۳۸۵. تحلیل پیوندهای وب‌سایت‌های نانو فناوری با استفاده از روشهای دسته‌بندی خوشه‌ای، عامل تاثیرگذاری وب و ترسیم نقشه دو بعدی. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید چمران، اهواز.
۱۱. صدقی، ش.، و غفاری هاشجین، س. ۱۳۹۵. ارزیابی مطابقت مجلات انگلیسی زبان علوم پزشکی ایرانی با معیارهای عینی پذیرش مجلات در پایگاه اطلاعاتی Scopus. مدیریت اطلاعات سلامت. ۱۳(۶): ۴۳۱-۴۲۶.
۱۲. صلح‌جو، ن.، و نوروزی، ع.ر. ۱۳۹۵. موانع نمایه‌سازی مجله‌های انگلیسی زبان دانشگاه تهران در وب‌سایت‌های ساینس و اسکوپوس. مجموعه مقاله‌های دومین همایش ملی نشریات علمی کشور، به کوشش محمد امین عرفانی منش، مهدی رحمانی، مریم انصاری. تهران. کتابدار. ص ۱۸۵-۲۰۰.
۱۳. صیامی، ز.، و محمدی، م. ۱۴۰۲. ارزیابی وب‌سایت نشریات علمی حوزه علوم تربیتی بر اساس شاخص‌های نمایه‌سازی پایگاه‌های اطلاعاتی و استنادی بین‌المللی پژوهش در روش‌های آموزش ۱(۱): ص ۷۹-۱۰۰.
۱۴. طاهری، م.، ۱۴۰۲. نمایه‌سازی نشریات علمی در پایگاه‌های تخصصی و استنادی معتبر بین‌المللی، مرکز تحقیقات سیاست علمی کشور، ۲۱۰ صص.
۱۵. میرزائی، ا. ۱۳۹۵. بررسی، شناسایی و اولویت‌بندی معیارهایی جهت ارزیابی نشریات علمی: دیدگاه سردبیران و دست‌اندرکاران نشریات علمی فارسی حوزه علوم انسانی. مجموعه مقاله‌های دومین همایش ملی نشریات علمی کشور، به کوشش محمد امین عرفانی منش، مهدی رحمانی، مریم انصاری. تهران. کتابدار. ص ۶۹-۸۴.

References:

- 1- <https://www.scimagojr.com/countryrank.php>
- 2- Kalita, D; Mahanta, P. (2016). An empirical evaluation of top Indian journals. In M. Sakia H. K. Kaul & S. Kaul (Ed), Knowledge Library and Information Networking: Proceedings of the National Convention on Knowledge, Library and Information Networking. Pp: 247-256. Tezpur: DELNET.
- 3- Ming-tong, X. U. 2011. On the Construction of University Journal Website from the Establishment of Evaluation Indexes. Journal of Changchun Normal University, 7, 049.

